

Asia: VN/15547/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain 22 §:n ja sosiaalihuoltolain 50 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kantanne ajokorttilausuntojen rajaamisesta pois julkisesta perusterveydenhuollosta

Lakiehdotuksessa todetaan, että esityksellä olisi vähäisiä välittömiä vaikutuksia ihmisten yhdenvertaisuuteen ajokorttiin liittyvien lääkärilausuntojen siirtyessä yksityisiltä palveluntuottajilta haettavaksi.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan vaikutukset ihmisten yhdenvertaisuuteen eivät ole vähäisiä. Esitys asettaa kaupungeissa ja haja-asutusalueilla asuvat ihmiset eriarvoiseen asemaan. Kaikilla alueilla, etenkin haja-asutusalueilla ei ole käytettävissä kattavaa yksityistä palvelutuotantoa siinä määrin kuin kaupungeissa.

Yksityisten palveluntuottajien ajokorttiin liittyvissä lääkärilausuntojen hinnoissa on suuria eroja. Esityksessä todetaan, että palveluntuottajia on paljon ja ihmisillä on mahdollisuus valita vapaasti itselleen sopiva palveluntuottaja. Viitaten aiemmin todettuun, että haja-asutusalueilla ei ole käytettävissä edes yksityistä palvelutuotantoa, tämä rajaa jo valinnanmahdollisuutta.

Esityksen mukaan riskinä on, että ajoterveyteen liittyvien lääkärilausuntojen laatu huononisi, kun lausuntoja laatisivat lääkärit, jotka eivät välttämättä tunne henkilöä, josta lausunto annetaan. Riskinä on, ettei näillä lääkäreillä olisi potilaiden sairauksien hoidon vastuuta eikä näin tuntemusta niiden merkityksestä liikenneturvallisuudelle.

Lisäksi yksityisellä palveluntuottajalla todistusten ja lausuntojen hinta saattaa nousta eriarvoistavan korkeaksi. Tämä koskee erityisesti pienituloisia ja myös niitä ikäihmisiä, joilta vaaditaan lausunto laajennettuna lääkärilausuntolina, joiden kustannukset ovat korkeammat.

Esityksessä arvioidaan, että esitys saattaisi osaltaan toimia yhtenä vetovoimatekijänä, kun rajallisia henkilöstövoimavaroja ei suunnattaisi ajokorttilausuntoihin. Etelä-Suomen aluehallintoviraston käsityksen mukaan esityksen merkitys perusterveydenhuollon vetovoimaisuudelle on vähäinen tai olematon.

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen vaikutuksista (jakso 4.2)? Onko lakiehdotuksella jotain sellaisia vaikutuksia, joita ei esitysluonnoksessa vielä ole otettu huomioon?

-

Kysymys suunnattu hyvinvointialueille: laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä perusterveydenhuollossa alueellanne vuosittain? Kuinka suuri osa palvelun kustannuksista perusterveydenhuollossa pystytään kattamaan palvelusta perittävillä asiakasmaksuilla?

-

Kysymys suunnattu hyvinvointialueille: laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä erikoissairaanhoidossa alueellanne vuosittain? Kuinka suuri osa palvelun kustannuksista erikoissairaanhoidossa pystytään kattamaan palvelusta perittävillä asiakasmaksuilla?

-

Kysymys suunnattu yksityisille lääkäriasemille: Teillä laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä vuosittain?

-

Hyvinvointialueille ja yksityisille lääkäriasemille suunnattu kysymys: Kuinka paljon yhden ajokorttilausunnon laatiminen vaatii lääkärin tehokasta työaikaa?

-

Hyvinvointialueille ja yksityisille lääkäriasemille suunnattu kysymys: Kuinka paljon yhden ajokorttilausunnon laatiminen vaatii sairaanhoitajan tehokasta työaikaa?

-

Muita huomioita esitysluonnoksesta?

Aluehallintovirasto pitää asiakkaiden oikeusturvan kannalta tärkeänä, että sosiaalihuoltolain 50 § eli oikaisuvaatimusmenettelyä koskeva säännös korjataan siten, että sosiaalihuoltolain (1301/2014) 45 ja 46 §:n nojalla annettuihin päätöksiin tehtävät oikaisuvaatimukset käsiteltäisiin aina hyvinvointialueen toimielimessä.

Esityksen perusteluissa viitataan perusterveydenhuollon lääkäreiden ajankäyttöselvityksiin, joiden mukaan huomattava osa ajasta käytetään muuhun kuin välittömään potilastyöhön. Välittömän potilastyön osuus ei tällä esityksellä lisäännä, kun sama työ ollaan siirtämässä perusterveydenhuollosta yksityissektorin hoidettavaksi. Vaikka kehysriihen kirjauksen mukaan on arvioitu mahdollisuuksia ajokorttitarkastusten harventamiseksi, esityksen valmistelussa on alustavasti arvioitu, että harventaminen ei ole tarkoituksenmukaista tai perusteltua. Esityksessä tätä perustellaan sillä, että ajokorttilain 21 § mukaista ilmoitusvelvollisuutta ei toteuteta. ”Vaikka viranomaisohjeissa terveydenhuollon ammattilaisia kehoitetaan huomioimaan ajoterveys kaikissa potilaskontakteissa ja puuttumaan siihen tarvittaessa, ajoterveys otetaan puheeksi tai siihen puututaan vain harvoin. Laissa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuutta on kuitenkin hyödynnetty vähemmän kuin mitä sitä voisi hyödyntää, jolloin lakisääteisesti määrääjain esitettävien lääkärinlausuntojen tärkeys ajoterveyden valvonnassa korostuu.” Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan terveydenhuollon toimijoiden tulee noudattaa ajokorttilain 21 § mukaista

ilmoitusvelvollisuutta. Jatkossa tulee selvittää perusteellisesti mahdollisuuksia keventää ja kohdentaa paremmin ajoterveyteen liittyviä tutkimuksia, jotta lääkäreiden ajankäyttö saataisiin kohdennettua enemmän välittömään potilastyöhön.

Ajoterveyden arvioinnissa lääkäreiden on käytettävä useita erilaisia, vanhanaikaisia lomakepohjia. Lomaketyyppejä on liikaa ja niihin on kirjattava ajoterveyden kannalta epäoleellisia asioita. Lomakkeiden tulostaminen, skannaus ja lähettely vie lääkäreiden työaika. Parempi ratkaisu olisi yhtenäinen ajoterveystietokanta. Esityksessä ei puututa siihen, että ajokorttitodistuksen hakija voi hylkäävän todistuksen saadessaan kääntyä toisen lääkärin puoleen, joka mahdollisesti kirjoittaa puoltavan todistuksen. Lääkärit eivät näe tietojärjestelmistä aiemmin toisten lääkäreiden laatimia ajoterveyslausuntoja.

Kokonaisuutena pyrkimys keventää julkisen sektorin perusterveydenhuollon työtä on kannatettava. Huomiota tulee kuitenkin suunnata enemmän siihen, miten ajoterveyden arvioinnista saadaan nykyistä hyödyllisempää ja kustannus-vaikuttavampaa kuin siihen, miten työnjako yksityisen ja julkisen sektorin välillä tehdään.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet aluehallintoylilääkäri Markus Torkki, ylitarkastaja Anna-Leena Flink ja yksikön päällikkö Niina Oresmaa.

Lehikoinen Riku-Matti
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Hiiri Anne
Etelä-Suomen aluehallintovirasto - Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -
vastuualue